

Annelie sover hos tandläkaren

Söndriga tänder, kronisk tandvärk och dålig andedräkt är Annelies vardag. Hon inte vågat gå till tandläkaren på 15 år. Nu har hon bestämt sig för att göra ett försök under narkos.

- Så länge jag kan minnas har jag varit rädd för att gå till tandläkaren, säger Annelie 37 år. Under barndomen tvingades hon att gå till tandläkaren trots att hon var livrädd och låg sömlös flera nätter innan besöket.

- Alla skulle undersöka tänderna en gång om året, det var självklart. Min mamma följde alltid med mig eftersom hon visste hur rädd jag var. Men när jag skrek och fäktade så att tandsköterskan var tvungen att hålla i mig orkade oftast inte mamma vara kvar i rummet och se mig lida.

Varken Annelies föräldrar eller hon själv visste varför hon var så rädd eller vad det fanns för hjälp mot hennes skräck. Personalen på tandläkarmottagningen var ju snälla och förklarade att undersökningen inte skulle göra ont. Men varken de lugnande orden eller bokmärket Annelie fick efteråt hjälpte för att hon skulle känna sig lugn.

Slog av tanden

Med åren förvärrades Annelies rädsla för att gå till tandläkaren och hon slutade med att gå dit.

- Så länge jag inte hade några problem behövde jag inte tänka på det men så bet jag sönder lagningen i en av kindtänderna och fick svårt att tugga. Jag bokade tid till tandläkaren, men avbokade den samma dag som jag skulle dit.

Annelie fick mer och mer problem med tänderna. Vid en fotbollsmatch råkade hon slå av halva framtanden. Men fortfarande vågade hon inte söka tandläkare.

- Nu har jag gått i över ett år med en fruktansvärd smärta i munnen och oro för att min andedräkt luktar illa eftersom jag samlat på mig en hel del tandsten genom åren. Jag har nästan ständigt inflammationer i tandköttet och det känns som om mina tänder håller på att vittra sönder totalt.

Men det som Annelie beskriver som absolut jobbigast är att hon inte vågar träffa nya människor.

- Jag håller alltid en hand för munnen när jag pratar med någon och undviker att le. Jag vågar inte träffa någon man och jag tror inte att någon skulle vilja ha mig med mina fula tänder. Det känns sorgligt och orättvist. Även jag borde få träffa någon att dela mitt liv med, säger Annelie.

Lösnagel som tand

Annelie arbetade tidigare som frisör men eftersom hon inte vågar visa sig bland folk har hon tvingats sluta och jobbar nu som telefonförsäljare hemifrån.

- Jag är isolerad. När jag måste gå ut bland folk försöker jag fixa till den söndriga framtanden med att limma fast en bit av en lösnagel. Det känns skamligt att ha så fula tänder. I Sverige ska man ju inte behöva ha det så eftersom vi växt upp med så bra tandvård. Hur ska jag kunna förklara att jag är livrädd för att låta någon röra vid min mun. Framförallt nu när den ser ut som den gör.

Vid några tillfällen har Annelie försökt söka tandläkare. Hon har berättat om sin rädsla och föreslagits så kallad beteendeterapi, men inte klarat av att påbörja det.

- Jag blir illamående och får ångest så fort jag kliver in och känner lukten av en tandläkarmottagning.

Första besöket

Nu har det gått så långt att situationen är akut. Hon har svårt att tugga maten och måste ta smärtstillande tabletter varje dag. Därför har hon nu sökt sig till den privata Narkoskliniken AB i Stockholm som är specialiserad på tandvårdsrädsla och erbjuder sina patienter tandvård under narkos.

- Jag har varit på ett första besök och det känns ganska bra, men jag var väldigt nervös innan. Tandläkaren tog god tid på sig med att prata om min rädsla och mina tänder. Efteråt gjorde han en snabb undersökning för att se vad som behövdes göras. Jag var fruktansvärt rädd men han förklarade precis vad han ville göra och gjorde ingenting som jag inte gått med på, säger Annelie.

Annelie har bestämt sig för att hon vill ha hjälp med sina tänder och att hon vill sova under tiden.

- Det känns nervöst. Jag har aldrig varit sövd förut och jag känner mig lite orolig för sprutan med sömnmedel.

Andra besöket -behandlingen

Inne på Narkoskliniken är det tyst och lugnt. Annelie tar ett djupt andetag och förvånas över att den typiska "tandläkardoften" inte når hennes näsa. Mottagningen har en extra effektiv ventilation. Annelie tas emot av tandläkare Sture Friedner som hon träffade vid sitt första besök. Från högtalarna strömmar lågmäld lugn musik ut i rummet och Annelie konstaterar att hon slipper mötas av de annars så vanliga planscherna på tänder och glada tandtroll som brukar pryda tandläkarens väggar och tak.

Annelie hälsar på narkosläkaren Bo Lundblad som ringt upp henne kvällen innan, det kändes tryggt. Sture Friedner sätter sig ner tillsammans med Annelie och går igenom vad som skall hända. Annelie vill absolut inte veta något om själva ingreppet i munnen.

- Det är en vanlig inställning bland våra patienter. De betalar för att få sova och slippa vara med när vi behandlar dem och då måste vi acceptera deras önskan att slippa detaljerna. Vi går bara igenom vad som skall åtgärdas, säger Sture Friedner.

Annelie får sätta sig i tandläkarstolen. Hon har suttit där en gång tidigare, men det känns lika obehagligt den här gången.

- Jag vet att det är fånigt men det kommer en sådan obehaglig känsla över mig.

Annelie somnar

Sture Friedner och Bo Lundblad låter henne sitta en stund och slappna av så gott det går. Hon har själv lagt ett plåster med bedövande salva, som hon tidigare fått från mottagningen, på armen där nålen skall sättas. Narkosläkaren sätter dit kanylen, det känns inte alls, och börjar spruta sömnmedel. Annelie svarar på doktors frågor och småpratar lite men efter tag blir talet sludrigt och hon somnar in.

- Oftast går det bra att göra så här men är man väldigt rädd för själva sprutsticket går det att använda lustgas så att patienten känner sig lugnare, säger Sture Friedner.

Så börjar arbetet med Annelies tänder. Hon behöver en ny krona på den spruckna tanden. Flera lagningar måste bytas ut och tandsten ska städas bort.

Trött efteråt

Efter fyra timmar vaknar Annelie. Hon är trött och lite ostadig på benen, men mår annars ganska bra. På Narkoskliniken finns det ingen övernattningsavdelning utan patienterna blir hämtade av någon anhörig.

Man är oftast trött resten av dagen och behöver vila och därför är det viktigt att man har någon vän eller släkting som kan komma och hämta en efter narkosen. Tyvärr är det många som upplever väldigt mycket skam övre sin tandvårdsrädsla och som därför inte vill berätta om den för någon. Om man inte har någon vän eller anhörig som kan komma och hämta har vi samarbete med en övernattningsavdelning på ett privatsjukhus i närheten, säger Sture Friedner.

Stort steg kvar

Annelie känner sig trött men nöjd.

- Det känns underbart. Svårt att beskriva men nu vågar jag titta mig själv i spegeln igen och det känns så rent i munnen. Men när jag tänker på att de varit inne i munnen och petat får jag rysningar i hela kroppen. Det känns fortfarande lika obehagligt. Men nu när jag fått hjälp med det värsta kanske jag så småningom vågar söka hjälp också för min rädsla. Jag vill kunna gå till tandläkaren utan att behöva sövas.

Camilla Nilsson
Kroppsjournalen.se